
О. А. Смоляр, суддя Черкаського районного суду Черкаської області, здобувач кафедри державного будівництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Особливості організації судового контролю у сфері місцевого самоврядування

У статті в систематизованому вигляді подається аналіз теоретичних і правових основ організації судового контролю за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування, досліджуються основні проблеми правового регулювання судового контролю в муніципальній сфері, окреслюються можливі шляхи удосконалення чинного законодавства України.

Ключові слова: *судовий контроль, органи місцевого самоврядування, конституційна юстиція, суди загальної юрисдикції, публічна влада.*

Україна на конституційному рівні визначається як суверенна, незалежна, демократична, соціальна, правова держава, що зумовлює її розвиток у рамках доктрини правової держави і демократичної правової політики. Становлення України як правової держави вимагає якісних змін та демократичних перетворень, які насамперед будуть спрямовані на забезпечення прав і свобод людини. Одним із найбільш важливих завдань, що постають на цьому шляху, є створення ефективної системи захис-

ту кожного від порушень з боку самої держави, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб [6, с. 199].

Відповідно до ч. 2 ст. 124 Конституції України юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, в тому числі й правовідносини у сфері місцевого самоврядування. Основний Закон України проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Найголовніша практична цінність прав і свобод особистості полягає в їх реальності, в тому, якою мірою проголошені державою права і свободи здійсненні в їх практичному повсякденному житті. Конституція покладає на органи публічної влади та їх посадових осіб обов'язок поважати, захищати і гарантувати невід'ємні права особистості без привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Основною організаційно-правовою формою охорони та захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина є судовий контроль. Разом з тим відсутність єдиних теоретичних і методологічних підходів у визначенні поняття і змісту судового контролю, форм і принципів його реалізації негативно позначається на ефективності цього напрямку судової діяльності, забезпеченні конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян, режиму законності, верховенства і прямої дії Конституції України.

Б. Кривокапіч у статті «Судовий контроль за адміністрацією в Югославії» писав: «Зараз стало очевидним, що контроль за адміністрацією потрібен. Насамперед це обумовлено значною кількістю адміністративних органів, широтою їх повноважень, відносною швидкістю прийняття ними рішень та втіленням їх у життя. При цьому значна частина таких рішень торкається

певних прав та законних інтересів громадян. Усе це потребує встановлення різнобічного контролю, забезпечення законності та доцільності його функціонування. Таким чином, основне значення контролю за адміністрацією полягає в тому, щоб перевіряти правильність роботи конкретного адміністративного органу та перешкоджати будь-якому незаконному або невірному кроку. Будучи врегульованим правовими нормами, контроль виступає як особливе правовідношення між контролюючою та підконтрольною сторонами. При цьому виникає право уповноваженого суб'єкта здійснювати контроль за відповідними органами адміністрації насамперед з точки зору законності та правильності їх діяльності, а у випадках встановлення будь-яких аномалій здійснювати дії щодо їх усунення» [7, с. 77]. На необхідність розвивати такий напрям контролю звертають увагу і українські вчені Т. О. Коломоєць, С. А. Косінов, П. М. Любченко, К. Є. Соляник [див.: 5; 6; 10; 12]. Незважаючи на певні успіхи вчених і практиків у розробці проблемних питань [14], пов'язаних із нормативним регулюванням форм судового контролю за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування, в цій сфері, як і раніше, дискусійними залишаються питання про сутність, функції, види і форми судового контролю, його співвідношення з такими напрямками державної діяльності, як «правосуддя» і «нагляд», межі й оптимальність процедур (процесуальна форма) його реалізації. Цим зумовлена необхідність теоретичного дослідження всього різноманіття конституційно-правових особливостей судового контролю у сфері місцевого самоврядування.

Метою статті є аналіз теоретичних та правових засад організації судового контролю у сфері місцевого самоврядування, дослідження практики правового регулювання відносин у вказаній сфері, що дозволить зробити відповідні висновки й сформулювати пропозиції, спрямовані на удосконалення чинного законодавства України.

Сучасні конституційні засоби охорони та захисту прав і свобод людини і громадянина є одним із основних, невід'ємних принципів сучасної правової держави, найважливішим інститутом конституційного права та інших галузевих наук. Консти-

туційною функцією судової влади є захист прав і свобод особистості, відновлення порушених або оспорюваних прав людини і громадянина, захист їх законних інтересів, держави і суспільства за допомогою розв'язання спору сторін.

Судовий контроль у сфері місцевого самоврядування полягає у перевірці та оцінці законності актів, рішень і дій (бездіяльності) органів та посадових осіб місцевого самоврядування, а не доцільності. За своєю природою діяльність судового контролю є юрисдикційною і спрямована на вирішення соціально-правового конфлікту, що виник між фізичною чи юридичною особою, з однієї сторони, і органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами – з іншої. Кінцева мета судового контролю покликана відновити законні інтереси, права і свободи суб'єктів суспільних відносин, захистити їх від негативних наслідків діяльності чи бездіяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Судовий контроль у сфері місцевого самоврядування як самостійна форма реалізації судової влади здійснюється в особливій процесуальній формі, закріпленій системою передбачених процесуальним законом засобів, і спрямованої на реалізацію правозахисної функції судової влади, покликаної до недопущення незаконного та необґрунтованого обмеження прав і свобод людини і громадянина.

У зарубіжних країнах склалися дві основні моделі адміністративної юстиції. Перша з них, відома як континентальна, є моделлю, відповідно до якої функціонує система спеціалізованих судів, відмежованих від судів загальної юрисдикції. Друга відома як англо-американська, для якої характерні відсутність спеціалізованих судів і досить широка компетенція судів загальної юрисдикції щодо розгляду адміністративних конфліктів [6, с. 219].

В Україні судовий контроль здійснює система судів загальної і спеціальної юрисдикції. Публічно-правовий характер відносин, що підлягають судовому контролю, породжує певну специфіку процесуального регулювання порядку розгляду та вирішення справ досліджуваної категорії порівняно із справами про захист приватноправового інтересу.

Судовий контроль за законністю актів, рішень і дій (бездіяльності) органів державної влади, органів місцевого самоврядування – це самостійна форма реалізації судової влади і здійснюється вона в особливому процесуальному порядку з метою відновлення та охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Мета судового контролю полягає в забезпеченні захисту передбачених Конституцією прав та свобод людини і громадянина, а об'єктом судового контролю є всі правовідносини, що виникають у нашій державі. Суди загальної юрисдикції забезпечують контроль за дотриманням прав і свобод громадян шляхом розгляду цивільних, кримінальних, адміністративних та інших справ. Їх система будується за принципами територіальності та спеціалізації.

Судовий контроль у сфері місцевого самоврядування є специфічним видом контролю в сфері публічного управління. Особливість цього контролю полягає в тому, що він здійснюється не систематично, не повсякденно, як, наприклад, контроль з боку спеціалізованих контролюючих органів, а одноразово – при розгляді справ (адміністративних, цивільних, кримінальних). Залежно від предметної або функціональної ознаки розрізняють такі види судового контролю: а) поточний судовий контроль за діями і (або) рішеннями органів державної влади та місцевого самоврядування; б) судовий контроль за діями і (або) рішеннями нижчестоящего суду (апеляція, касаційне й наглядове провадження, провадження за нововиявленими обставинами) [3, с. 122]. Відповідно до видів правових актів, що контролюються, виділяють два види судового контролю: а) контроль за законністю нормативних підзаконних актів; б) контроль за законністю індивідуальних правових актів [6, с. 217].

Судовий контроль у сфері публічного управління можна класифікувати за двома основними напрямками: 1) за видом суду, який здійснює контроль; 2) за формою втручання в діяльність підконтрольного органу: а) пряму (безпосередню); б) непряму (опосередковану) форми втручання.

Контроль з боку Конституційного Суду є особливим видом судового контролю, який відокремлений від контролю з боку судів загальної юрисдикції. Така відокремленість обумовлена

особливим статусом Конституційного Суду і предметом його контролю. Конституційна юстиція (правосуддя) має особливе значення у процесі створення та функціонування системи конституціоналізму, що обумовлено специфікою конституційно-правового статусу та компетенцією Конституційного Суду України як єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні [8, с. 77]. Головним завданням Конституційного Суду України є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України [11]. Відповідно до ст. 14 Закону України «Про Конституційний Суд України» до повноважень Конституційного Суду України не належать питання щодо законності актів органів місцевого самоврядування, а також інші питання, віднесені до компетенції судів загальної юрисдикції. Водночас слід звернути увагу, що в проєкті Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» (реєстр. № 2217а), внесеному Президентом України 1 липня 2015 р., пропонується розширити компетенцію Конституційного Суду України, доповнивши частину першу ст. 150 новим пунктом 1¹ такого змісту: «1¹) вирішення питання за зверненням Президента України про відповідність Конституції України акта голови громади, ради громади, районної, обласної ради».

Судовий контроль з боку судів загальної компетенції найбільш доцільно розглянути крізь форму втручання суду в діяльність відповідного органу (безпосередня і опосередкована форми втручання) [9, с. 21]. При розгляді справ за позовами, де однією зі сторін є орган чи посадова особа місцевого самоврядування, суд (суддя) оцінює їх з точки зору відповідності закону, приймає певне рішення по справі, яким може скасувати управлінське рішення (акт управління), чим фактично втручається в управлінську сферу діяльності органу публічної влади. Це справи про: а) незаконне звільнення (коли суд зобов'язує сторону поновити особу на роботі); б) відшкодування збитків (зобов'язує сторону відшкодувати збитки, встановлює їх розмір); в) скасування рішення управлінського органу. Форма втручання суду в діяльність органу державного управління тут є прямою (безпосередньою).

При розгляді кримінальних справ суд, навпаки, може застосовувати тільки непряму (опосередковану) форму втручання. Поряд із вирішенням питання про винуватість особи в кримінальному злочині та її відповідальність суд перевіряє законність дій органів управління, посадових осіб. Якщо суд виявить порушення законності, він виносить окрему ухвалу. Але цим суд не змінює реальний стан справ в органі чи організації, на підприємстві, в установі, куди надіслана його ухвала. Обов'язок прийняти управлінське рішення по окремій ухвалі та змінити ситуацію на краще лежить на керівництві відповідних органів і організацій.

Відповідно до ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України [4] юрисдикція адміністративних судів поширюється на правовідносини, що виникають у зв'язку зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, а також у зв'язку з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень шляхом виборів або референдуму. Це, зокрема, публічно-правові спори: 1) фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності; 2) з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби; 3) між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень; 4) що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів; 5) за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених Конституцією та законами України; 6) щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму; 7) фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності у частині доступу до публічної інформації.

Значна кількість спорів пов'язана з оскарженням рішень суб'єкта владних повноважень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії). Законодавець закріплює можливість скасування актів органів державної влади та місце-

вого самоврядування не лише за органами, що перебувають між собою у відносинах підзвітності, підконтрольності та відповідальності. Кодексом адміністративного судочинства України передбачена можливість скасування актів органів місцевого самоврядування в разі визнання їх незаконними. На думку К. Є. Солянніка, у випадку скасування рішення органом судової влади виникає певна суперечність. Основною функцією останніх є правосуддя, і результатом діяльності є вирішення питання про право. Наділення судів повноваженнями скасування актів органів державної влади та місцевого самоврядування можна розглядати як гарантію дієвості судової влади, хоча з позицій адміністрування суспільними відносинами виникає питання про втручання судів до компетенції інших органів влади. Судова інстанція, вирішуючи спір про право, повинна обмежуватися встановленням факту про законність (незаконність) рішення, що є предметом розгляду. Умовою виконання судового рішення має стати законодавче закріплення положення, що визнання акта незаконним має наслідком його нечинність [12, с. 92].

Відповідно до ч. 2 ст. 144 Конституції України рішення органів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України зупиняються у встановленому законом порядку з одночасним зверненням до суду. Зазначений конституційний припис деталізовано в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», згідно з яким акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування з мотивів їхньої невідповідності Конституції або законам України визнаються незаконними в судовому порядку.

Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування визначаються в ст. 171 Кодексу адміністративного судочинства України [4]. Право оскаржити нормативно-правовий акт мають особи, щодо яких його застосовано, а також особи, які є суб'єктом правовідносин, у яких буде застосовано цей акт. Суд може визнати нормативно-правовий акт незаконним чи таким, що не відповідає правовому акту вищої юридичної сили, повністю або в окремій його частині.

Судовий контроль у сфері місцевого самоврядування може здійснюватися за ініціативою різних суб'єктів, у тому числі й органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Відповідно до ст. 18¹ Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» орган місцевого самоврядування може бути позивачем та відповідачем у судах загальної юрисдикції, зокрема, звертатися до суду, якщо це необхідно для реалізації його повноважень і забезпечення виконання функцій місцевого самоврядування. Наприклад, згідно з цим Законом звертатися до суду про визнання незаконними актів інших органів місцевого самоврядування уповноважені виконавчі органи сільських, селищних, міських рад (підп. 4 п. «а» ч. 1 ст. 38), сільський, селищний, міський голова (п. 15 ч. 4 ст. 42); голова районної, обласної, районної у місті ради (п. 16 ч. 4 ст. 55).

Аналізуючи загальні характеристики контролю, слід відзначити, що судовий контроль спрямований на охорону, захист суб'єктивних прав, які можуть бути порушені застосуванням незаконного акта. Отже, судовий контроль розрахований на міру зацікавленості кожної окремої фізичної, юридичної особи у недопущенні порушень їх прав, свобод та законних інтересів.

Забезпечення законності нормативних актів органів і посадових осіб місцевого самоврядування передбачає не лише їх відповідність Конституції і законам України, а й прийняття актів відповідними суб'єктами в межах встановлених для них законом повноважень з дотриманням правотворчої процедури і вимог юридичної техніки. Законодавчі встановлення з цього питання носять лише рамковий характер, віддаючи регламентування процесу вироблення рішень органам місцевого самоврядування. Відповідно процес опрацювання рішень різниться в кожній місцевій раді, оскільки регламенти місцевих рад, регламенти діяльності виконавчих органів по-різному окреслюють стадії ініціювання, підготовки, погодження і прийняття рішень. Але практика свідчить про існування порушень і зловживань з боку певних посадових осіб місцевої ради, оскільки прийняті процедури не забезпечують дотримання принципів демократизму у прийнятті рішень. Особливо характерним це є в обласних, районних, міських, районних у містах радах, де рівень політи-

зації їх діяльності надто високий. Ігнорування прав депутата щодо можливості ініціювання рішення місцевої ради, участі у підготовці та поданні альтернативних проєктів, участі в обговоренні на засіданнях постійних комісій ради, позбавлення можливості в обговоренні рішення є тими порушеннями, що найчастіше мають місце при прийнятті владних рішень на місцевому рівні. У свою чергу, виникає питання можливості оскарження рішення, прийнятого з порушенням встановленої процедури та законних прав депутатів місцевої ради. Практика діяльності судів доводить, що суди по-різному вирішують такі справи, а в окремих випадках взагалі відмовляють у провадженні [10, с. 290]. Науковці звертали увагу на неврегульованість деяких важливих аспектів оскарження адміністративних актів. Зокрема, чи можна оскаржити адміністративний акт, якщо відповідним органом не дотримано процедури його прийняття або не з'ясовано обставини, які значно впливають на реалізацію громадянами своїх прав і свобод [1, с. 11].

Питання про природу відповідальності органів місцевого самоврядування під час реалізації делегованих повноважень все ще залишається дискусійним. Безумовно, якщо предмет судового розгляду є питання, пов'язані з реалізацією делегованих повноважень органів виконавчої влади, участь у процесі повинен брати і відповідний орган державної влади, виходячи із суті матеріально-правової заінтересованості [10, с. 345]. Більше того, у науковій літературі висловлена думка, що у випадку завдання шкоди правам та законним інтересам фізичних та юридичних осіб у ході виконання органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами делегованих повноважень, обов'язок по відшкодуванню повинен покладатися не на територіальну громаду, а безпосередньо на державу як основного зобов'язаного суб'єкта [2, с. 226]. Тим більше, що відповідальність за зобов'язаннями держави і територіальних громад розмежовується. Згідно з ч. 5 ст. 176 Цивільного кодексу України територіальна громада не відповідає за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим та інших територіальних громад. Однак ця норма не звільняє органи та посадові особи місцевого самовря-

дування від відповідальності перед державою, за неналежне виконання делегованих повноважень.

Згідно зі ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України [4] захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ, є завданням адміністративного судочинства.

У справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони: а) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; б) з використанням повноваження і досягнення мети, для якої воно було надано; в) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії); г) безсторонньо (неупереджено); д) добросовісно; е) розсудливо; є) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи несправедливій дискримінації; ж) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); з) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; к) своєчасно, тобто протягом розумного строку.

З прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України більш досконалим став механізм контролю у сфері місцевого самоврядування. Науковці рекомендують і надалі зберігати істотну роль суду в здійсненні контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування з урахуванням позитивних здобутків зарубіжних країн не тільки у формуванні системи адміністративних судів, а й удосконалення законодавчих засад їх діяльності (модель існування спеціалізованої гілки судової системи із спеціалізованим законодавством щодо розгляду справ у порядку судочинства) [5, с. 129].

Таким чином, аналіз чинного законодавства та юридичної літератури [6, с. 219; 13, с. 212] дозволяє виділити основні ознаки судового контролю у сфері місцевого самоврядування: а) організаційне і функціональне відмежування суб'єкта контролю від підконтрольного суб'єкта; б) здійснюється у межах судового процесу й чітко регламентованими процесуальними нормами права; в) однією зі сторін є орган чи посадова особа місцевого самоврядування, посадова чи службова особа органу місцевого самоврядування; г) наявність публічно-правового спору; д) здійснюється за заявою зацікавленої сторони; е) об'єктом судового контролю є дотримання вимог законності, а не доцільності; є) відсутність можливості самостійного примусового виконання прийнятих рішень.

У широкому сенсі метою судового контролю є забезпечення охорони прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, ефективності публічного управління у сфері соціально-політичного та економічного розвитку територіальних громад, районів, регіонів, відповідності правових актів органів влади Конституції України, законності дій органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, підтримання режиму законності та зміцнення правопорядку в державі та суспільстві в цілому.

Список використаних джерел

1. Авер'янов, В. Кодекс адміністративного судочинства України: необхідність і шляхи усунення концептуально-понятійних вад [Текст] / В. Авер'янов, Д. Лук'янець, Ю. Педько // Право України. – 2006. – № 3. – С. 7–12.
2. Білоусов, Ю. В. Питання судової юрисдикції у справах, які стосуються захисту прав місцевого самоврядування [Текст] / Ю. В. Білоусов // Проблеми удосконалення правового регулювання місцевого самоврядування в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 25 трав. 2004 р. / за ред. Ю. П. Битяка. – Х. : Ін-т держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України, 2004. – С. 222–227.
3. Ковтун, Н. Н. Судебный контроль в уголовном процессе: понятие, виды, сущность и содержание [Текст] / Н. Н. Ковтун // Вестн. Нижегород. ун-та им. Н. И. Лобачевского. Серия: Право. – 2001. – № 2. – С. 117–123.
4. Кодекс адміністративного судочинства України [Текст] : від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV// Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 35–36, 37. – Ст. 446.

5. Коломоець, Т. О. Зарубіжний досвід контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права та основні напрямки його запозичення в Україні [Текст] / Т. О. Коломоець, П. Д. Матвієнко // Вісн. Запоріж. нац. ун-ту. – 2012. – № 1. – С. 121–129.
6. Косінов, С. А. Контроль у демократичній державі [Текст] : монографія / С. А. Косінов. – Х. : Право, 2015. – 360 с.
7. Кривокапич, Б. Судебний контроль за адміністрацією в Югославії [Текст] / Б. Кривокапич // Сов. государство и право. – 1988. – № 12. – С. 77–85.
8. Крусян, А. Р. Роль конституційної юстиції у системі сучасного українського конституціоналізму [Текст] / А. Крусян // Вісн. Конституц. Суду України. – 2011. – № 3. – С. 77–88.
9. Лебедев, В. М. От идеи судебного нормоконтроля к административному судопроизводству [Текст] / В. М. Лебедев // Рос. юстиция. – 2000. – № 9. – С. 2–42.
10. Любченко, П. М. Муніципальне право України [Текст] : навч. посіб. / П. М. Любченко. – Х. : Вид-во «ФІНН», 2012. – 496 с.
11. Про Конституційний Суд України [Текст] : Закон України від 16.10.1996 № 422/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.
12. Соляник, К. Є. Припинення дії актів органів місцевого самоврядування: проблеми реалізації [Текст] / К. Є. Соляник // Вісн. Центр. вибор. комісії. – 2009. – № 1. – С. 90–93.
13. Фиалковская, И. Д. Судебный контроль в сфере исполнительной власти: понятие, признаки, место в системе административного права [Текст] / И. Д. Фиалковская, О. А. Тоненкова // Вестн. Нижегород. ун-та им. Н. И. Лобачевского. – 2008. – № 3. – С. 208–212.
14. Яценко, В. Н. Судебный контроль нормативных актов [Текст] / В. Н. Яценко // Государство и право. – 2005. – № 11. – С. 22–29.

А. А. Смоляр

Особенности организации судебного контроля в сфере местного самоуправления

В статье в систематизированном виде проведен анализ теоретических и правовых основ организации судебного контроля за деятельностью органов и должностных лиц местного самоуправления, исследуются основные проблемы правового регулирования судебного контроля в муниципальной сфере, определяются возможные пути усовершенствования действующего законодательства Украины.

Ключевые слова: *судебный контроль, органы местного самоуправления, конституционная юстиция, суды общей юрисдикции, публичная власть.*

O. A. Smolar

Features of judicial control in the local government field

The paper analyse in systematic form theoretical and legal foundations of the organization of judicial control over the activities of officials and local government, author investigates basic problems of legal regulation of judicial review in the municipal sector, outlines possible ways of improving the current legislation of Ukraine.

Judicial control in local government main goal is to test and evaluate the legality of acts, decisions and actions (inaction) of bodies and officials of local governments, not expediency. The nature of the activities of judicial control subjects aimed to resolve socio-legal conflict that arose between the person or entity on the one hand, and local governments, their officials, on the other.

The ultimate purpose of judicial review is intended to restore the legitimate interests of the rights and freedoms of subjects of public relations, to protect them from the negative effects of the activity or inactivity of bodies and officials of local government.

Judicial control in public administration can be classified in two main areas: 1) the type of court that oversees; 2) the form interference in the activities controlled by: a) direct; b) indirect (mediated).

The jurisdiction of administrative courts extends to legal relations arising in connection with the exercise of power subject to administrative functions, as well as in connection with the formation of a public entity of power through elections or referendum. In particular, public disputes: 1) individuals or legal entities with public authority to appeal its decisions (legal acts or acts of individual actions), actions or inactions, and 2) the adoption of citizens to public service its passage, dismissal from the public service; 3) between public authorities on the implementation of their competence in management, including delegated powers; 4) arising on the conclusion, performance, termination, cancellation or invalidation of administrative contracts; 5) at the request of the subject of authority in cases established by the Constitution and laws of Ukraine; 6) on legal aspects of the electoral process or referendum process; 7) natural or legal persons of public information concerning the appeal of its decisions, actions or inaction in terms of access to public information.

Analysis of the current legislation and legal literature reveals the main features of judicial control in local government: a) organizational and functional delimitation of the controlled subject and control body; b) made within the judicial process and clearly regulated by the procedural rules of law; c) a party is the official authority or local government official or official of the local government; d) the presence of a public law dispute; e) is carried out at the request of an interested party; f) the object of judicial review is compliance of the law, and not expediency; g) absence of the possibility of independent decisions enforcement.

In broad terms the purpose of judicial review is the protection of the rights and legitimate interests of individuals and legal entities, the efficiency of public administration in the field of socio-political and economic development of communities, districts, regions, correspondence regulations of the authorities to the Constitution of Ukraine, the lawfulness of the local government of officials maintain regime legitimacy and strengthen law and order in the state and society.

Keywords: *judicial control, local government, constitutional justice, courts, public authorities.*